MALTA

QORTI TAL-MAGISTRATI (MALTA)

MAGISTRAT DR.
CONSUELO-PILAR SCERRI HERRERA

Seduta tat-13 ta' Lulju, 2010

Avviz Numru. 494/2005

Maria Concetta Stivala , Giovanna Dolores Stivala u Giuseppa Dolores Stivala

vs

Pierre Buttigieg u Legend Real Estate Ltd.

Il-Qorti:-

Rat l-avviz tar-rikorrenti pprezentat fir-Registru ta’ din il-Qorti nhar is-sittax (16) ta’ Settembru 2005 fejn talbu lil Qorti sabiex tordna lil konvenuti jhallsuhom s-somma ta’ elfejn lira maltin rappresentanti danni sofferti mill-atturi kagjonati mill-konvenuti fil-fond proprjeta tal-atturi li jinsab f’36, ‘Flavigny’, Triq J.H. Newman, San Pawl tat-Targa, Naxxar, b’konsegwenza ta’ xoghlijiet ta’ kostruzzjoni fi blokk bini adjacenti mal-fond imsemmi.

Bl-ispejjez u bl-imghaxijiet skond l-ligi kontra l-konvenuti ngunti ‘n subizzjoni.

Rat in-nota ta eccezzjonijiet tal-konvenuti Pierre Buttigieg u Legend Real Estate Ltd fejn eccepew is-segwenti:-

1. Preliminarjament, in-nullita ta’ l-avviz promotur stante li m’hemmx indikazzjoni quddiem liema Qorti giet istitwita din il-kawza u cioe jekk hux fil-Qorti tal-Magistrati (Malta) jew fil-Qorti tal-Magistrati (Ghawdex).
2. Illi l-eccipjenti m’humiex il-legittimi kontraditturi u ghandhom jigu liberati mill-osservanza tal-gudizzju ‘*ab observantia*’ stante li huma ma wettqux ix-xoghlijiet ta’ kostruzzjoni indikat fl-avviz promotur u kwindi ma kkawzawx ix-xoghlijiet ta’ kostruzzjoni ndikat fl-avviz promotur u kwindi ma kkawzawx id-danni li qed jigu reklamati mill-atturi.
3. Illi t-talba attrici hija nfondata fil-fatt u fid-dritt u ghandha tigi respinta bl-ispejjez stante li l-hsarat kagjonati fil-fond ta’ l-atturi fil-kors tax-xoghlijiet ta’ kostruzzjoni ta’ bini adjacenti kienu gew rimedjati minn min kien ikkawza tali hsarat w ghalhekk l-atturi m’ghandhom ebda danni x’jirreklamaw f’dan l-istadju.
4. Illi f’kull kaz, l-ammont reklamat mill-atturi huwa eccessiv u ezagerat u certament mhux konformi mal-principju li parti leza hija obbligata li timminimizza d-danni.
5. Salv eccezzjonijiet ulterjuri li jistghu jkunu ammissibli skond il-ligi.

Rat illi fis-seduta tat-tnejn (2) ta’ Dicembru 2005 dehru whud mill-atturi u Dr. Chris Cilia ghall-konvenuti li rtira l-ewwel eccezzjoni tieghu.

Illi nhar il-hamsa w ghoxrin (25) ta’ Mejju 2006 xehed **Pierre Buttigieg** fejn qal li huwa wiehed mid-Diretturi tas-socjeta konvenuta w ikkonferma li la hu u lanqas il-kumpanija tieghu m’ghandha proprjeta li tinsab fil-vicinanzi tal-fond 36, Triq Newman, San Pawl tat-Targa. Jghid illi huwa wiehed mill-ulied tal-*partner* tieghu, certu Adrian Muscat li ghandu l-proprjeta personali tieghu f’dik it-triq. L-imvolviment tieghu jispjega kien limitat fis-sens illi siehbu kien talbu sabiex jiehu hsieb din il-proprjeta u cioe

ix-xoghlijiet li kienu qed jitwettqu fiha. Kien minhabba f'hekk li huwa gie f'kuntatt ma whud mill-atturi.

Spjega li sa mill-bidu nett l-attrici Maria Concetta Stivala bdiet tilmenta sa mill-bidu meta bdew jaraw il-post u bdiet tilmenta anke meta gabu l-perit taghhom sabiex jaghmlu xi xoghol ta' kostruzzjoni u fil-fatt lanqas biss jaf jekk il-perit taghhom kienx dahal fil-fond taghha. Jghid li meta saru ix-xoghlijiet ta' demoluzzjoni, huma kienu rcevew ilmenti minghand l-atturi fejn allegaw li kellhom xi hsarat. Qal li huwa kien mar fuq il-post w innota li kien hemm hsarat zghar hafna, liema hsarat kienu jikkonsistu f'konsenturi zghar u dak il-hin stess qabbad il-bajjad li kien ser jahdem fuq il-progett u tah struzzjonijiet sabiex idurilha l-hajt divizorju li fih kien hemm xi konsenturi. Jghid li l-perit li kien qabbad Adrian Muscat kien il-Perit Colin Zammit. Qal li lil perit kien kelmu hu pero x'passi kien ha ma jafx.

Mistqosi jekk jafx jekk l-atturi kienux kuntenti bix-xoghol li sar jghid li l-atturi mill-ewwel urew id-dizappunt taghhom u ma riedux li Adrian Muscat ikompli bix-xoghol. Qal illi huwa ghandu esperjenza kbira fid-demolizzjoni u kostruzzjoni ta' fondi u huwa naturali li jkun hemm dawn it-tipi ta' kunsenturi zghar. Qal li meta ra li ghadda ftit zmien u l-atturi ma kienux kuntenti bix-xoghol huwa m'involvix ruhu aktar fil-pendenza.

In kontr'esami mistoqsi min kienu l-kuntratturi li kienu nkarigati mit-twaqqiegh tad-dar jghid li kienu V&C Contractors Ltd waqt li l-kostruzzjoni tal-fond sar taht id-direzzjoni tas-socjeta Ritemix Ltd li id-direttur taghha huwa certu George Gatt. Jghid li kien Adrian Muscat li kien hallas il-haddiema kollha nkluz il-bajjad li kien baghat hu sabiex jaghmel ir-riparazjonijiet. Interess ma kellux u kien qed jissorvelja dawn ix-xoghlijiet bi pjacir ghal Adrian Muscat. Qal li Adrian Muscat ukoll kien jiltaqa ma l-atturi fuq din il-kwistjoni. Jenfasizza li l-atturi kienu jafu li l-proprjeta kienet tieghu. Qal illi huwa hareg minn din il-kwisjtoni meta kienu ghadhom lanqas ghadhom telghu l-garaxxijiet li hemm fil-*ground floor* u minn dak il-hin 'l quddiem ha kollox f'idejh Adrian Muscat.

Ili nhar il-hamsa w ghoxrin (25) ta' Mejju 2006 l-atturi ppresentaw numru t'affidavits kif ukoll ittra li gew ilkoll immarkati bhala Dok. S sa Dok. S 12.

Illi l-attrici Giovanna Dolores Stivala xehdet permezz ta' affidavit li gie mmarkat bhala Dok. S (fol.34) u kkonfermat li hija tghix ma hutha Maria Concetta u Giuseppa Dolores ahwa Stivala fil-fond 'Flavigny' 36, Triq Newman, San Pawl tat-Targa. Qalet li hdejhom kien hemm villa qabel ma twaqqghet u kienet tmiss maghhom minn naha ta' wara. Qalet li 'n segwitu din il-villa nbieghet u meta l-vendituri gew sabiex iwaqqghu din il-villa, talbu jekk setghux imorru bil-perit taghhom sabiex jaghmlu spezzjoni u huma kienu wiegbu li ma kellhomx oggezzjoni, basta il-perit taghhom ikun ukoll prezenti. Fil-fatt hekk kien gara.

Il-perit taghhom kien il-Perit Colin Zammit u dan kien iccertifika li kollox kien sew (vide Dok. S 1) u cioe li ma kienx hemm problemi ta' xejn waqt li l-perit taghha kien il-Perit Norbert Gatt. Qalet li xi sena qabel ma waqghet din il-villa huma kienu daru d-dar taghhom.

Spjegat li malli waqghet il-villa, nqalghu xi problem dwar il-hajt fejn kien hemm l-arbli tad-dawl u fil-fatt kellhom jmorru xi haddiema tal-Enemalta sabiex jirrangaw dawn il-hsarat. Qalet li kien hemm ukoll numru ta' kunsenturi bhala rizultat ta' dan it-twaqqiegh. Qalet li l-problema aggravat ruhha meta fix-xahar ta' Settembru kien kemm hafna xita u dahal hafna ilma ghandhom.

Huma kienu cemplu lil certu Tommy u dan qalilhom li l-opramorta ma kienitx lesta u kien ghalhekk li dahlilhom l-ilma. Qalet li kliem il-konvenuti kien dejjem fis-sens sabiex ma jinkwetawx ruhhom ghaliex kienu ser jirrangaw kollox. Fissret li hekk kif lestew il-kostruzzjoni tal-appartamenti darba minnhom il-konvenut staqsewhom sabiex jixtru huma stess z-zebgha u huma kienu ser jikkuntattjaw il-haddiem taghhom. Hekk ghamlu izda il-haddiema li gabu fil-fehma tal-atturi ma kienux tas-sengha tant li anke ma kienux attrezzati sabiex jaghmlu dan ix-xoghol li kellhom jissellfu sellum minghand ta' hdejhom.

Spjegat li l-kunsenturi kienu qed ikahhluhom b’subghajhom. Qalet li r-riparazjoni kif suppost ma saret qatt.

Ikkonfermat li l-konvenut Buttigeg kien iltaqa’ maghhom u anke mal-haddiem taghhom Pio Muscat li kien tah stima tax-xoghol li kien ser jaghmel pero risposta qatt ma kien tahom. Qalet li kemm il-perit taghhom kif ukoll dak tal-konvenuti, it-tnejn urew in-nuqqas ta’ sodisfazjoni taghhom dwar ix-xoghol.

Qalet li l-flus li kienet qed titlob kien jirrapprezenta biss il-*plastering* u *painting* tal-faccata tal-villa taghhom u tal-*plastering* u *painting* tal-kmamar li gew affettwati mid-danni kawzati mill-konvenuti. Qalet li l-ispejjez tal-irrangar tal-ghamara ma hiex inkluza.

Maria Dolores Stivala permezz tal-affidavit taghha mmarkat bhala Dok. S 2 fejn tikkonferma x-xhieda t’ohtha Giovanna Dolores Stivala fl-affidavit taghha mmarkat bhala Dok. S. Ziedet tghid pero li l-konvenut Buttigieg kien mar ghandhom w offrilhom is-somma ta’ tlett mitt lira maltin (Lm300) ghas-saldu ta’ kull pretensjoni, izda hi m’accettatx din is-somma peress li d-danni li sofriet kienu akbar.

Il-Perit Norbert Gatt xehed permezz ta’ affidavit immarkat bhala Dok. S 3 (fol. 39) w ikkonferma li huwa kien spezzjona l-fond tal-atturi meta kien ghadu ma bediex ix-xoghol fil-villa adjacent. Qal illi huwa kien mar fuq il-post u hejja rapport li huwa esebixxa bhala Dok. NG 1. Ikkonferma li d-danni subiti mill-atturi kien sehhew minhabba dhul t’ilma kif spjegat fir-rapport.

Ikkonferma li kien f’kuntatt kemm ma l-atturi kif ukoll mal-perit li kien qed jissorvelja x-xoghol u cioe il-Perit Colin Zammit. Qal li jiftakar li l-Perit Colin Zammit ukoll kien irrilaxxja certifikat dwar il-fond tal-atturi li huwa mmarkat bhala Dok. NG 2 u f’dan ir-rapport jirrizulta li ma kien hemm xejn irregolari. Qal li ‘n segwitu tal-hsarat kienu zammu laqgha fuq il-post u kien attenda l-konvenut mal-Perit Colin Zammit u kien accetta r-responsabilita ta’ dak li

gara minhabba dhul t'ilma u kienu ftehmu li l-konvenut Buttigieg kien ser jaghmel tajjeb ghad-danni. Ikkonferma ukoll li l-izviluppatur kien baghat xi nies fuq il-post biex jirrangaw il-post, izda dak li ghamlu, ma kienx skond is-sengha u l-arti.

Alfred Caruana xehed permezz t'affidavit esebit bhala Dok. S 4 (fol. 42) fejn qal li huwa habib tal-atturi u jigi msejjah minnhom kull meta jkun hemm bzonn li jsir xi haga fid-dar. Jiftakar li darba minnhom kien inqata d-dawl tal-villa taghhom u kien mar fuq il-post u kien sab li kienet inqatghet is-salvavita u ma bdietx izomm. Huwa ghalhekk beda jiccekkja d-dar kollha. Fil-garage sab li kien hemm l-ilma niezel mal-hajt tal-garaxx u dan il-hajt jigi ezattament mal-post fejn qabel kien hemm villa w issa kienu qed isiru xi xoghlijiet mal-hajt tal-appogg. Huwa telgha fuq il-kamra li tigi fuq il-garaxx w induna li kien hemm hafna ilma niezel anke minn wara l-i*switch*. Qal li d-dizastur li kien hemm kien gej mill-hajt tal-appogg. Qal ukoll li kien hemm diversi kunsenturi u li minn uhud minnhom kien diehel l-ilma. Ikkonferma li l-atturi kienu jzommu d-dar taghhom f'kundizzjoni tajba u li qabel kunsenturi ma kienx hemm

Il-**Perit Colin Zammit** xehed fit-tlieta w ghoxrin (23) ta' Mejju 2007 u qal li huwa kien responsabbli ghall-izvilupp li kien hemm adjacent mal-proprjeta tal-atturi. Jikkonferma li qabel ma beda bix-xoghol huwa kien dahal fil-fond taghhom u hejja rapport relattiv li jinsab esebit a fol. 41 immarkat bhala Dok. NG 2. Ikkonferma wkoll li huwa kien hareg dan ic-certifikat qabel ma kien inbeda x-xoghol li kien inkarigat bih.

Ikkonferma li l-atturi kellhom diversi hsarat izda mhux strutturali konsistenti fi hsara kosmetika bhal konsenturi u xi affarijiet ohra. Jghid li kien hemm ukoll xi hsarat mal-proprjeta mal-hitan fejn kien qed jahdem hu u cioe mal-appogg kif ukoll fuq il-kmamar ta' gewwa. Dawn dehru li kienu hsarat kawzati minhabba x-xoghol li kien qed isir. Qal li l-konvenut Pierre Buttigieg kien involut fil-progett u kellu interess f'dak li kien ghaddej, tant hu hekk li fil-fatt kien taha struzzjonijiet lilu kif kellha tittranga l-hsara. Qal ukoll li safejn jaf hu l-ewwel xoghol li sar ma sarx skond is-

sengha u l-arti u kellu jittranga, izda jekk efettivament kienx sar jew le ma jafx. Ikkonferma wkoll li kien dahal xi ilma fil-proprjeta tal-atturi u li l-hajt kien swied.

Santo Liotta xehed nhar il-hmistax (15) t'Ottubru 2007 u qal illi huwa jaf lill-atturi ghaliex kien ghamel xi xoghol fil-proprjeta taghhom. Qal li kien gie mitlub sabiex jirranga il-hsara li kien hemm fosthom xi tbajja minhabba dhul t'ilma u dan fill-kamra tal-*washroom* u fil-garaxx. Qal illi hsara fil-kuridur kien hemm ukoll. Jghid li l-ewwel hareg stima li dan ix-xoghol kien ser jiswa is-somma ta' elf u sebgha mitt lira maltin (LM1,700) u fil-fatt huwa thallas din is-somma minghand l-atturi. Jghid li kien ghadda z-zmien w ghalhekk ma kienx f'posizjoni li jillokalizza fejn ezattament kien hemm hsara. Qal li mieghu jahdem kien hemm persuna ohra u dan ghal perjodu ta' gimghatejn.

Mistoqsi x'tip ta xoghol ghamel, jghid li qabel kellha *water paint* izda huwa ghamel zebgha tal-*gypsum* izda mhux bil-*gypsum balls*. Kien ghamel hekk ghaliex peress li kien hemm l-umdita haseb li seta jsolvi l-problema. Jghid li uza materjal CG Gesso. Mistoqsi jekk ghadx ghandu l-*invoices* relattivi wiegeb li ma jahsibx peress li kienu ghaddew erba' snin. Jghid li kien nefaq bejn wiehed w iehor is-somma ta' LM230 bhala materjal, pero ezatt kemm ma jiftakarx. Qal li kien sahansitra anke kera xi makkinarju sabiex jobrox bih u dan minghand xi hadd San Gwann ghas-somma t'ghoxrin lira kuljum.

Adrian Muscat xehed nhar it-tmienja w ghoxrin (28) ta' Jannar 2008 u ikkonferma li kien hu li xtara il-villa li giet demolita u li kien hu responsabbli ghall-kosturzzjoni tal-appartamenti flokha. Kien hu li kien inkariga diversi nies sabiex jaghmlu dan kollu. Jghid li kien ha *loan* personali sabiex xtara din il-villa. Jichad li ghandu x'involviment mas-socjeta konvenuta. Cahad li kien hemm xi involviment bejn is-socjeta konvenuta u l-persuna tieghu. Jghid li Pierre Buttigieg kien qed ighinu u jiggiwdah peress li kien ghadu zghir u kienet l-ewwel blokka tieghu. Jghid li pero meta kien hemm laqgha mal-girien dwar il-hsarat li kien hemm jghid li kien prezenti u fil-fatt kien qabbad il-persuna ta' David sabiex jirranga il-hsara li kien hemm.

In kontr’esami, mistoqsi jekk jafx lil Pierre Buttigieg, jghid li jafu bhala direttur ma missieru. Qal li pero dan kien jiggiwdah ghaliex dan kien l-ewwel progett tieghu.

Illi nhar it-tnax (12) ta’ Frar 2008 l-konvenuti esebew permezz ta’ nota vera kopja, tal-kuntratt ta’ biegh u self datat 14 ta’ Awwissu 2002 redatt quddiem in Nutar Anthony Abela fejn Adrian Muscat jidher li qed jixtri l-villa bl-isem ‘Vilamoura’ fi Triq J.H. Newman, San Pawl tat-Targa u li qed jissellef il-flus minghand il-Bank of Valletta. Dan id-dokument jinsab esebit a fol. 64.

Illi nhar it-tnejn w ghoxrin (22) ta’ Frar 2008 l-konvenuti esebew kopja tal-kuntratti kollha tal-biegh tal-appartamenti li gew zviluppati u mibjugha minn Adrian Muscat fuq is-sit li qabel kien okkupat mill-villa li giet demolita.

In kontr’ezami nhar il-hamsa w ghoxrin (25) ta’ Novembru 2008, mistoqsi f’isem min saret l-applikazzjoni l-MEPA, jghid li l-applikazzjoni saret f’ismu. Muri id-Dok. GAP a fol. 139 ighid li jista ikun li l-applikazzjoni saret f’isem Pierre Buttigieg u jghid ukoll li jista jkun li Pierre Buttigeg kellu xi *share* originarjament u kien xtrah minghandu wkoll.

Illi nhar is-sitta (6) ta’ Mejju 2009 l-atturi esebew ir-ricevuta fiskali li hareg Santo Liotta dwar ix-xoghol li huwa ghamel fil-proprjeta taghhom, liema ricevuta hija datata sebgha w ghoxrin (27) ta Novembru 2007.

Rat is-sentenza taghha tas-16 ta’ Settembru, 2009 fejn filwaqt li laqghet it-tieni eccezzjoni tal-konvenuti, ddikjarat li m’humiex il-legittimi kontraditturi u lliberathom mill-osservanza tal-gudizzju, bl-ispejjez kontra l-atturi.

Rat li nhar is-6 ta’ Ottubru, 2009 l-atturi nterponew appell mis-sentenza fuq imsemmija.

Rat li dan l-Appell gie deciza nhar it-22 ta’ Jannar, 2010 fejn inghad illi:

“Fuq il-fehma ta’ din il-Qorti in bazi ghall-fatti premessi huwa evidenti, almenu zgur fil-kaz tal-konvenut Pierre Buttigieg, illi r-rwol tieghu ma kienx wiehed insinjifikanti jew, skond ma jinghad fir-risposta tal-appell, ta’ ebda konnessjoni mal-blokk ta’ bini edifikat. Pjuttost, il-figura guridika tieghu kif tinsel minn dawk l-istess fatti hi dik ta’ direttur tax-xoghlijiet u dan jimporta, ghal dik li hi kondotta li kellu jsegwi d-‘diligentia quam in concreto’ ossija li hu jaccerta, b’obbligazzjoni, illi x-xoghlijiet kienu qed jigu realizzati kif imiss u skond ir-regoli tat-teknika tajba. Kif deciz mill-Qorti tal-Kassazzjoni Taljana, dan huwa hekk “giacche’ il direttore dei lavori, come l’appaltatore (e a maggior titolo, attesa la sua preparazione tecnica) e’ tenuto all’individuazione e alla correzione di eventuali carenza progettuali che impediscono quella ‘buona riuscita’ del lavoro per la quale egli e’ tenuto ad adoperarsi” (Cass. 30 ta’ Mejju, 2000, Numru 7180). Dan mhux biss di fronte ghall-kommittent li tieghu hu kollaboratur izda wkoll biex jassikura illi l-ebda hsara ma tgri lill-vicini. Hu kellu l-kompitu li jivvigila sew fuq ir-realizzazzjoni regolari tax-xoghlijiet ta’ twaqqigh u ta’ rikostruzzjoni. F’kaz l jonqos minn dan id-dover ta’ sorveljanza, huwa seta’ jsib ruhu addebitat b’responsabilita’, u passibbli ghad-danni. Materja din li jokkorri li tigi fil-fazi li jmiss tal-kawza, esplorata u ezaminata kif imiss in bazi ghall-provi.

Fil-frattemp, din il-Qorti jkollha tiddissenti mill-gudizzju moghti u li bih l-ewwel Qorti affrontat il-kwistjoni li kellha quddiemha. Dan qed jinghad ghaleix il-Qorti tahseb li fuq il-bazi tal-provi, il-konkluzjoni raggunta kellha tkun diversa. Il-fatt li l-proprjeta’ adjacenti ghal dik ta’ l-atturi hi ta’ Adrian Muscat ma jfissirx li l-atturi kellhom ta’ bilfors iharrku lil din il-persuna. L-atturi ma ddenuncjawx sic et sempliciter id-danni provenjenti minn dak l-immobbli konfinanti izda in rapport ghal xoghlijiet ta’ demolizzjoni, u ta’ rikostruzzjoni f’dak l-istess immobbli, u li taghhom il-konvenut Pierre Buttigieg kien id-direttur u sorveljanti. F’dawn ic-cirkostanzi ma kienx necessarju li l-atturi jagixxu direttament kontra s-sid ta’ l-immobbli anke ghaliex dan ma kienx hekk indikat bhala il-litis konsorzju

*idoneju biex jirrispondi ghall-hsarat li l-atturi jikkonnettu ma' dawk ix-xoghlijiet. F'din l-ottika jiswew ukoll il-konsiderandi maghmula mill-Qorti tal-Appell in re" "**Frankie Refalo et –vs- Jason Azzopardi**", (5 ta' Ottubru 2001) citata in extensor mill-ewwel Qorti.*

Ghal motivi premessi din il-Qorti qed tilqa' l-appell, thassar is-sentenza appellata li ddeterminat li l-konvenut Pierre Buttigieg ma kienx il-legittimu kontradittur, u tirrimetti l-atti lill-ewwel Qorti ghat-trattazzjoni u decizjoni minnha tal-mertu tat-talba u ta' l-eccezzjonijiet li baqa'. L-ispejjez taz-zewg istanzi jitbatew mill-konvenut appellat Pierre Buttigieg."

Rat li ghalkemm giet infurmata mill-avukati difensuri tal-partijiet, diversi drabi, li kien hemm il-possibilita' ta' tranzazzjoni, din ma sehhitx, u ghalhekk dehrilha li kellha taghddi biex tippronunzja s-sentenza.

Ikkunisdrat:-

Illi ghalhekk la l-eccezjoni dwar il-legittimu kontradittur gja giet trattata u fil-fehma tal-Qorti tal-Appell huwa l-konvenut li ghandu jirrispondi ghad-danni subiti mill-atturi f'kaz li jirrizultaw, din il-Qorti trid tara jekk l-atturi pprovawx il-kaz taghhom sal-grad rikjest mill-Qorti. Dwar kwistjoni ta' prova din il-Qorti taghmel referenza ghas-sentenza moghtija mill-Onorabbli Qorti ta' l-Appell (Sede Inferjuri) fl-ismijiet **Joseph Tonna vs Philip Azzopardi** deciza nhar it-tnax (12) t'April, 2007 mill-Onorevoli Imhallef Dr. Philip Sciberras fejn inghad illi:

"*In materja ta' provi, r-regoli l-aktar prevalenti fl-ordinament guridiku taghna jidhru li huma dawn:*

a) Ibda biex ir-regola tradizzjonali tal-piz tal-provi timponi a kariku tal-parti li tallega fatt l-oneru li ggib il-prova ta' l-ezistenza tieghu. Tali oneru hu ugwalment spartit bejn il-kontendenti, sija fuq l-attur li jsostni l-fatti favorevoli li jikkostitwixxu l-bazi tad-dritt azzjonat minnu (actori incumbit probatio), sija fuq il-konvenut ghas-

sostenn tal-fatt migjub minnu biex jikkontrasta il-pretiza ta' l-attur (reus in excipiendo fit actor) – Ara Vol. XLVI/i/5.

b) Fil-kors tal-kawza dan il-piz jista joxxilla minn parti ghall-ohra, ghax, kif jinghad, 'jista jkun gie stabbilit fatt li juri prima facie li t-tezi ta' l-attur hija sostenuta' – Ara Vol. XXXVII/i/577;

c) Il-gudikant adit mill-meritu tal-kaz hu tenut jiddeciedi iuxta allegata et probata, u dan jimporta illi d-decizjoni tieghu tigi estratta unikament mill-allegazzjoni tal-partijiet. Jigifieri, minn dawk ic-cirkustanzi tal-fatti dedotti ghab-bazi tad-domanda jew ta' l-eccezzjoni u l-provi offerti mill-partijiet. Jikkonsegwi illi d-dixxiplina tal-piz tal-provi ssir bazi tar-regola legali tal-gudizzju in kwantu timponi fuq il-gudikant il-konsiderazzjoni li l-fatt allegat mhuwiex veru ghax mhux ippruvat;

d) *Il-valutazzjoni tal-provi hu fondat fuq il-principju tal-konvinciment liberu tal-gudikant. Lilu hu moghti l-poter diskrezzjonali ta' l-apprezzament tar-rizultanzi probatorji u allura hu liberu li jibbaza l-konvinciment tieghu minn dawk il-provi li hu jidhirlu li huma l-aktar attendibbli u idoneji ghall-formazzjoni tal-konvinciment tieghu. Naturalment dik id-diskrezzjoni tieghu hi soggetta ghal dak il-limitu legali impost fuqu mill-artikolu 218 tal-Kodici ta' Organizzazzjoni u Procedura Civili li jrid li fis-sentenza tinghata motivazzjoni ragonata li tikkonsenti l-kontroll tal-hsieb logiku segwit fuq appell interpost mis-sentenza. Motivazzjoni din, li jekk jinstab li tirrispondi mal-logika u r-razzjonalita, kif ukoll koerenti ma' l-elementi utilizzati allura skond gurisprudenza konkordi, ma tigix disturbata minn Qorti ta' revizjoni – Ara b'ezempju* ***Ramchand Kilumal noe vs Jessie Blanco*** *– App. 30 ta' Gunju, 1912 (Vol. XXIV/i/104)*";

Issa huwa principju ben akkolt fil-gurisprudenza taghna li "min ifittex ghad-danni irid jipprova mhux biss l-att jew ommissjoni kolpuza izda li dak l-istess att jew ommissjoni ghandom konnessjoni ta' kawza u effett mad-danni sofferti" (**Kollezz. Vol XXX p111 p142)**

Illi f'din il-kawza xehdu l-atturi w stqarrew li appena saru x-xoghlijiet fil-fond adjacent ghal taghhom huma bdew ikunu rinfaccjati b'konsenturi w danni ohra. L-attrici tghid li qabel ma saru dawn ix-xoghlijiet hija ma kellha l-ebda problema fil-kostruzzjoni tal-villa taghha tant li kienet ghada kemm daritha u hadet hsiebha. Gabet ukoll il-perit taghha Perit Norbert Gatt jixhed permezz ta' affidavit immarkat bhala Dok. S 3 (fol. 39) u dan ikkonferma li huwa kien spezzjona l-fond taghhom meta kien ghadu ma bediex ix-xoghol fil-villa adjacenti. Qal illi huwa kien mar fuq il-post u hejja rapport li huwa esebixxa bhala Dok. NG 1 fejn indika li hsarat fil-fond tal-atturi ma kienx hemm. Ikkonferma li d-danni subiti mill-atturi kienu sehhew minhabba dhul t'ilma kif spjegat fir-rapport.

l-atturi ressqu wkoll lil certu Alfred Caruana li huwa habib taghhom u li jiehu hsieb dak li jkun ghaddej dwar xoghlijiet fil-fond taghhom. Ftakar li darba wahda kien marrilhom id-dawl u sejhulu. Huwa mar fuq il-post, nizel isfel fil-garage u sab dizastru, fis-sens t'ilmijiet li kien hemm gejjin mill-hajt tal-appogg. Qal ukoll li kien hemm diversi konsenturi w li minn uhud minnhom kien diehel l-ilma. Ikkonferma li l-atturi kienu jzommu d-dar taghhom f'kundizzjoni tajba u li qabel konsenturi ma kienx hemm.

Ressqu wkoll lil Perit Colin Zammit jixhed. Dan qal li huwa kien responsabbli ghall-izvilupp li kien ghaddej fil-fond adjacenti mal-fond tal-atturi u kkonferma li x-xoghol li sar fil-proprjeta' adjacenti ma sarx skond is-sengha w l-arti w kellu jittranga, izda jekk efettivament ittrangax jew le ma jafx. Ikkonferma wkoll li kien dahal xi ilma fil-proprjeta' tal-atturi, li dan kien gej mill-hajt tal-appogg ta' ma' genb il-konvenuti u li l-hajt kien swied.

L-atturi ressqu wkoll lil Santo Liotta li kkonferma li kien hadem fil-fond proprjeta' tal-atturi u rranga d-disastru li kien hemm fis-sens li kien bajjad kullimkien u kien thallas minghand l-atturi s-somma t'elf u sebgha mitt lira Maltin (LM1,700). L-attrici Maria Stella Stivala tikkonferma wkoll li l-konvenut kien mar ghandhom u offrielhom is-somma ta' tlett mitt lira Maltin (LM300) ghas-saldu ta' kull

pretensjoni li kellhom izda hija ma accettatx din is-somma peress li fil-fehma taghha kienet ammont zghir wisq.

Kunsiderazzjonijiet legali.

Ghal dak li jirrigwarda responsabilita ta’ dak li gara skond l-**artikolu 1031 tal-Kap 16** jinghad li “*kull wiehed iwiegeb ghall-hsara li tigri bi htija tieghu.*” (“**Paul Zahra vs Direttur tad-Dipartiment tax-Xoghlijiet Pubblici” AC 3 ta’ Dicembru 1991”**).

Illi ai termini tal-**artikolu 1032 tal-Kap.16** “*jitqies fi htija kull min bl-eghmil tieghu ma juzax il-prudenza, id-diligenza u l-hsieb ta’ missier tajjeb ta’ familja*”.

Illi fis-sentenza “**Anthony Zerafa vs Joseph Sacco”** (P.A. RCP 29 ta’ Marzu 2001) inghad li *“minn dawn l-artikoli ma hemm l-ebda dubju li min minhabba n-nuqqas ta’ attenzjoni tieghu, b’negligenza u b’nuqqas ta’ prudenza fil-grad rikjest mil-ligi jikkawza bl-atti jew bin-nuqqasijiet tieghu hsara lill-haddiehor, ghandu jirrispondi ghal tali hsara hekk ikkawzata, u dan jaghti lok kemm ghall-azzjoni kriminali u kemm ghall-azzjoni civili.”*

Illi l-**Artikolu 1037 tal-kap 16** jipprovdi li “*kull min ghal xi xoghol jew servizz iehor iqabbad persuna mhux ta’ hila, jew illi hu ma jkollux ragun jahseb li hija ta’ hila, hu obbligat ghall-hsara illi dik il-persuna, minhabba n-nuqqas ta’ hila taghha tikkaguna lil haddiehor fl-esekuzzzjoni tax-xoghol jew servizz hawn fuq imsemmi.”*

Illi fis-sentenza moghtija nhar it-30 ta’Mejju, 2002 fl-ismijiet **David Gatt** vs **Peter Calleja** jinghad li *“Biex persuna tinstab responsabbli ghad-danni, mhux necessarju li l-agir taghha jkun l-uniku kawza tad-danni reklamati; anke jekk, b’’xi mod, ikkontribwiet bin-negligenza taghha ghall-hsara, ma tistax tahrab mir-responsabbilta’”* (ara Kollez. **Vol. XXXIV.II.581**). u in oltre jekk kellu jirrizulta li l-konvenut kien negligenti, *“mhux bizzejjed li tigi konstatata l-htija, imma hu mehtieg ukoll li jigi stabbilit li dik il-htija kkagunat dannu attwali u*

valutabbli u pruvat b'mod cert" (Kollaz. **Vol. XLVI.I.477;** sottolinear ta' din il-Qorti).

Illi fil-fehma ta' din il-Qorti l-atturi rnexxielhom jipprovaw it-talba taghhom u dan pero' fl-ammont ridott t'elf u sebgha mitt lira Maltin (LM1700) u ghalhekk f'dawn ic-cirkostanzi filwaqt li tastjeni milli tiehu konjizzjoni tal-eccezzjoni dwar il-legittimu kontradittur stante li din diga' giet deciza, l-Qorti qieghda tichad l-eccezzjonijiet kollha l-ohra, tilqa' t-talba attrici fl-ammont ta' tlett elef disa' mija w disgha u w hamsin Ewro u tlieta u disghin centezmu (€3959.93) ekwivalenti ghal elf u sebgha mitt lira Maltin (Lm1,700) u tikkundanna lill-konvenut ihallas lill-attur din is-somma hekk likwidata.

L-ispejjez ta' din il-kawza jithallsu mill-konvenut. Bl-imghax legali jibda jiddekorri mil-lum.

< Sentenza Finali >

-------------------------------TMIEM-------------------------------